

projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT NIEUWE NATUUR

Leerlijn Beeldend | Thema Utopie | Groep 3 en 4 | februari 2018

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	3
3. Oriëntatie.....	4
4. Opdracht: Van kop tot staart.....	6
5. Opdracht: Plantasie.....	9
6. Opdracht: Wildgroei.....	12

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Het thema van dit project binnen de discipline Beeldend is Utopie. Onder de titel *NIEUWE NATUUR* onderzoeken, ontwerpen en maken leerlingen kunstwerken, fantasiedieren en -landschappen. Ze ervaren dat er, ook in de professionele kunstwerken die ze gaan bekijken, een verschil bestaat tussen fantasie en werkelijkheid.

Waarom dit project?

Fantasie speelt bij leerlingen op deze leeftijd een grote rol en bepaalt een deel van hun ideaalbeeld. In hoeverre fantasie een rol heeft en welke fantasie dit is, zal voor ieder kind anders zijn. Door ruimte te geven aan fantasie en creativiteit leren kinderen op een andere manier nadenken over de vraag waarvan de maatschappij profijt kan hebben.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen:

- stelt zich met alle zintuigen open voor beeldende vormgeving en beeldende kunst binnen een thema of onderwerp dat aansluit bij zijn belevingswereld in binnen- en buitenschoolse activiteiten;
- kan zich bij het experimenteren laten leiden door een manipulerende en onderzoekende houding;
- leert dat zijn eigen werkelijkheid niet altijd hetzelfde is als wat andere mensen zien of vinden;
- is trots op zijn resultaten, zowel oriënterend en onderzoekend als uitvoerend;
- heeft een betrokken, nieuwsgierige en onderzoekende houding;
- kijkt met aandacht naar voorbeelden uit de beeldende kunst en werk van medeleerlingen;
- luistert met aandacht naar ideeën van medeleerlingen;
- neemt actief deel aan de diverse gesprekken gedurende het project.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van de 👉 kunstenaar in de klas.
- Maak flyers voor de eindpresentatie en verspreid deze in de buurt.
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.
- Zorg dat de redactie van de wijkkrant tijdens de presentatie aanwezig is om een stukje te schrijven.

Algemene benodigheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmtoestel
- (kleuren)printer
- computer

Begrippenlijst Nederlandse taal

Vaktaal

de architect
de architectuur
de collectie
het diorama

Algemene woorden

het kunstgras
de kunstbloem
de natuur
de stam

Werkwoorden

verzinnen
samenstellen
samenvoegen
verzamelen

plat werk	de steel	uitwerken
ruimtelijk werk	het blad	inrichten
kosteloos materiaal	de flora	rondleiden
natuurlijk materiaal	de fauna	ontwerpen
verbindingstechnieken	het boekje	toelichten
verbindingsmaterialen	het fantasiedier	exposeren
beeldaspecten: vorm, kleur	de fantasiebloem	inspireren
de combinatie (van materialen)	de fantasieplant	brainstormen
de expositie	het landschap	beschouwen (van kunst)
de overgangsvorm	de fantasie	
	het uiterlijk	
	het lichaamsdeel	
	de staart	
	de vacht	
	de levensbehoefte	
	de woonplek	
	de samenlevingsvorm	
	de fantasieomgeving	
	de groene wand	
	de soort	
	de emoties: lief, kil, gevaarlijk, eng, schattig, stoer, sterk	

2. Introductie

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • kent de begrippen kunstmatig, namaak, natuurlijk.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • kan verschillen benoemen tussen kunstmatig en natuurlijk; • kan meepraten over begrippen als kleur, vorm, structuur, textuur, formaat, relatie tussen de maat en vormen van bloem en plant, kwetsbaarheid of degelijkheid, ouderdom, schoonheid of schattigheid, ouderwets, etc.

Benodigheden

- nepbloemen in vaas en/of nepgrasmat/tegel (bijvoorbeeld bij Action of Blokker)

Aan de slag in de klas

Het project kan op verschillende manieren worden geïntroduceerd:

- Kom de klas binnen met een opgerold kunstgrasmatje onder de arm. Rol het matje uit in de klas, maar zeg nog niets. Laat de kinderen aan de grasmat voelen en ruiken en vraag ze om het te beschrijven.
- Zorg ervoor dat er op elke tafel enkele kunstbloemen en planten staan. Wacht de reactie van de leerlingen af en laat ze eraan ruiken en voelen. Is dit namaaknatuur? Koppel deze introductie aan het filosofisch gesprek.
- Bezoek met de leerlingen een stadstuin en bekijk de diversiteit aan bloemen, planten en bomen. Let op de kleur, vorm, structuur, textuur, formaat, relatie tussen de maat en vormen

van bloem en plant, kwetsbaarheid of degelijkheid, ouderdom, schoonheid of schattigheid, ouderwets, etc.

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling:

- kent verschillende kunstwerken die gaan over flora en fauna;
- kent verschillende kunstwerken met fantasiedieren.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- benoemt in beeldend werk wat hem/haar aanspreekt en wat hij/zij voelt bij beeldend werk van anderen en zichzelf;
- beschrijft de kenmerken van een dier aan de hand van een verhaal.

Benodigheden

- gedicht *De blauwbilgorgel* van Cees Buddingh
- postervellen
- stiften
- A3-tekenpapier (niet te dun en niet te glad)
- kleurkopieën van 'blauwbilgorgel'

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Wat is natuur?
- Mag je de natuur veranderen?
- Kan een mens ook een paard zijn? En een paard ook een mens?
- Kan natuur nep zijn?
- Is jouw huisdier natuur?
- Kan de natuur boos worden?
- Is natuur perfect?
- Moeten we voorzichtig zijn met de natuur?
- Kunnen dieren denken?
- Hebben dieren ook gevoel?
- Zijn mensen beter dan dieren?

Oriëntatieopdracht

De leerlingen kunnen zich op diverse manieren oriënteren op het thema. Maak een keuze uit de volgende mogelijkheden:

- Bekijk en bespreek een aantal werken van kunstenaars met de natuur als onderwerp. Denk aan:

- Victor Horta, diverse meubels en architectuur
  - Antoni Gaudí, diverse meubels en architectuur
  - Wieki Somers, *Frozen in Times* (2010)
  - Hella Jongerius, *Artificial Flowers* (2009)
  - Maria Roosen, diversen
  - Carsten Höller (zoek met Google naar 'Carsten Höller Mushrooms')
  - Tanja Smeets, diversen
  - de film *The Congress* ([artikel over The Congress op cineville.nl](#))
  - Hans van Bentem
- Bekijk en bespreek een aantal kunstwerken met fantasiedieren. Denk hierbij aan:
    - Jeroen Bosch, diverse schilderijen
    - *Shirley Temple* van Salvador Dalí (1939)
    - *Strandbeesten* van Theo Janssen
    - *Spijker*, (2001) en *Zonder titel* (1997) van Tom Claassen
    - *Glass Aliens* (div.) van Hans van Bentem
  - Bekijk en bespreek enkele schilderijen uit de collectie van het Mauritshuis (zie de lijst van werken in het document Informatie voor de leerkracht). Welke dieren zouden hier kunnen leven? Hoe zien ze eruit? Hoe bewegen ze? Wat eten en drinken ze? Tip: de les 'De wereld op een schilderij' van het Mauritshuis sluit aan bij dit onderzoek.
  - Lees het gedicht *De blauwbilgorgel* van Cees Buddingh voor. Laat de leerlingen opschrijven of vertellen hoe het dier eruitziet (huid, kleur, tanden, staart, etc.), hoe hij eet, hoe hij zijn prooi vangt, hoe hij van de zon geniet, hoe hij zich voortbeweegt en welk geluid hij maakt. Bespreek met elkaar de verschillende ideeën hierover.

Reflectievragen Oriëntatie Project Nieuwe natuur

- Waaraan zie je dat het om fantasieflora en -fauna gaat?
- Welk dier vond jij een echt fantasiedier en waarom?
- Zijn fantasiedieren altijd eng? Licht toe.
- Is fantasienatuur altijd mooier dan echte natuur? Licht toe.
- Wat valt je op aan hoe fantasiedieren eruitzien?
- Wat valt je op aan hoe fantasieplanten eruitzien (denk aan vormen, kleuren, formaat, steel, textuur, etc.)?

4. Opdracht: Van kop tot staart

In deelopdracht 1 gaan de leerlingen aan de slag met fantasiedieren. In samenwerking met anderen stellen ze een driedelig fantasiedier samen met een kop, romp en staart. Van een gemaakte inktvlek maken ze nog een fantasiedier. Vorm, textuur, en kleur spelen hierbij een grote rol. Vanuit de onderzoeksfase gaan de leerlingen een ruimtelijk fantasiedier ontwerpen waarbij ze rekening houden met ruimtelijkheid, dierlijke kenmerken en de benaming.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • kent de beeldende aspecten vorm, textuur en kleur; • kent het verschil tussen 2D en 3D.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none"> • stelt in samenwerking met anderen een driedelig fantasiedier samen met een kop, romp en staart; • werkt met behulp van diverse materialen en technieken een vlek uit tot een fantasiedier.

Benodigdheden

- boek *Het Dierelirium* van Javier Saez (Uitgeverij de Harmonie, 2011)
- Oost-Indische inkt
- penselen
- behangerslijm in potten met deksel
- lijmkwasten
- A3-papier (niet te dun en niet te glad)
- zachte kleurpotloden
- zacht vetkrijt (Panda)
- oude tijdschriften en kranten om uit te knippen
- scharen
- stiften
- kopieën van afbeeldingen van dieren
- scrapmateriaal (www.scrapxl.nl)
- divers materiaal voor het ruimtelijke fantasiedier: stokjes, plastic zakjes, ijzerdraad, elektriciteits snoer, paperclips, papier, vuilniszakbinders, schilderstape, wc-rolletjes, aluminiumfolie, kraaltjes, diverse kleuren doorzichtig folie, knopen, touw en draad, satéprikkers, kartonnen doosjes, blik, fietsbinnenband
- lijmpistolen
- (kosteloos) bevestigingsmateriaal: ijzerdraad, satéprikkers, splitpennen, touw, tie-ribs, ijzerdraad
- fijne chamotte-klei
- boetseergereedschap
- klei-emmer
- kleioven (indien aanwezig)
- kleimatjes of onderleggers

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Bij deze deelopdracht ontwerpen en maken de leerlingen een ruimtelijk fantasiedier. Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Geef de leerlingen de opdracht om in kleine groepjes samen een fantasiedier te maken. Dit doen ze als volgt:
  1. Vouw een vel papier in drieën. Eén leerling tekent aan de linkerkant van een vel papier de kop van een (fantasie)dier. Vervolgens vouwt hij zijn kop om, zodat deze voor de volgende leerling niet te zien is. Alleen het uiteinde van de nek is zichtbaar.
  2. De volgende leerling tekent daarnaast een romp van een (fantasie)dier en vouwt het vel ook weer om. Hier blijft alleen de onderkant van de romp zichtbaar.
  3. De derde leerling maakt de tekening af door de staart te tekenen.
  4. Dan vouwen ze het papier weer open. Wat voor dier is het geworden? Laat de leerlingen samen een naam voor het fantasiedier verzinnen. Toon ter inspiratie:
    - o een aantal voorbeelden uit het boek *Het Dierelijrium* van Javier Saez (Uitgeverij de Harmonie, 2011)
    - o het kunstwerk *The Beautiful Season* (1925) van Max Ernst
    - o surrealisten als André Breton (zoektermen op Google: 'André Breton animal')
2. Geef de leerlingen de opdracht om een ontwerp voor een fantasiedier te maken. De leerlingen plaatsen een druppel inkt op papier en blazen deze met een rietje uit tot een vlek. Vervolgens werken ze deze vlek met kleurpotloden, dikke viltstiften, lapjes stof, stickers, verf, oude tijdschriften, kranten en kopieën van afbeeldingen van dieren verder uit tot een fantasiedier. Het dier mag ook menselijke eigenschappen of eigenschappen van (gebruiks)voorwerpen hebben.

Reflectievragen Onderzoek Van kop tot staart

- Wat uit de kunstwerken heb je meegenomen in je ontwerpschets?
- Waarom passen de materialen die je koos goed bij de uitstraling van je dier?
- Welk materiaal was er niet maar had je wel willen gebruiken?
- Waar werd je door verrast bij het werken vanuit een vlek?
- Heeft jouw dier een schutkleur of juist een kleur die heel erg opvalt?
- Wat voor soort dier heb je gemaakt: een planteneter of vleeseter, een huisdier of wild dier, een lief of agressief dier?

Uitvoeren

Geef de leerlingen de opdracht om een ruimtelijk fantasiedier te maken waarbij het ontwerp uitgangspunt is. Elk materiaal of combinaties van materialen is mogelijk.

Aandachtspunten:

- Het dier moet los kunnen staan, liggen of hangen.
- Er moet nog steeds sprake zijn van een dier.
- Tijdens het maken verzint de leerling de soortnaam en roepnaam van het dier.

Reflectievragen Uitvoeren Van kop tot staart

- Wat uit je onderzoek heb je in je dier verwerkt?
- Wat heb je weggelaten en waarom?
- Wat is het verschil tussen jouw ruimtelijk dier en je ontwerpschets?

- Waarom past de verzonden naam goed bij het uiterlijk van het dier?
- Waar zou jouw dier in de echte natuur kunnen wonen?

Presenteren

Voer onderstaande opdrachten uit:

1. Dieren hebben samenlevingsvormen als roedel, kudde, zwerm, school, nest, groep, meute, volk en kolonie. Welke fantasiedieren vormen samen een dwurl, flubber, gloem, boeketie, run of een andere zelfverzonden naam? Welke geluiden maken die groepen dieren?
2. Elk groepje maakt voor de dieren van een ander groepje een bakje eten waarvan zeker is dat het snel op is.
3. Laat de leerlingen in de groepjes tekstbordjes maken.

Reflectievragen Presenteren Van kop tot staart

- Hoe ging het ordenen en verzinnen van de samenlevingsvormen?
- Waarom past jouw dier in de groep waarin hij terecht is gekomen?
- Is jouw dier een mannetje, een vrouwtje of iets anders?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- In hoeverre lijken de dieren nog op echte dieren?
- Welk dier zou je thuis willen verzorgen? Waar zou hij dan slapen en spelen?
- Waar in de echte natuur zou jouw dier kunnen wonen?
- Welke dieren zouden goede vrienden kunnen zijn?
- Welke dieren zijn gevaarlijk voor elkaar?
- Welke kleding zou bij jouw dier passen?

5. Opdracht: Plantasie

In deelopdracht 2 starten de leerlingen vanuit de oriënterende fase met het bekijken van kunstwerken over natuur en planten en vanuit de onderzoekende fase met het selecteren van geschikte materialen voor een ruimtelijke fantasiebloem of -plant. Als de leerlingen op basis van deze voorkennis goed weten wat ze willen, gaan ze hun eigen fantasiebloem of -plant ontwerpen en maken. De diverse materialen en verschillende technieken geven de ontwerpen een bepaalde uitstraling mee. Vervolgens werken ze hun bloemen en planten verder uit en stellen ze met behulp van de diverse fantasiebloemen en -planten een boeket of een plant samen. Hierbij houden ze rekening met vorm, kleur en uitstraling.

Kennisdoelen

De leerling:

- weet dat je op verschillende manieren tot een beeldende oplossing kan komen;
- kent de verschillende onderdelen van bloemen en weet dat deze verschillende uiterlijke vormen hebben.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- kan waste materiaal (scrap materiaal) verwerken in werkstuk;
- kan samenwerken om eigen product te integreren in breder werk.

Benodigdheden

- postervellen
- stiften
- zachte kleurpotloden
- oude tijdschriften en kranten om uit te knippen
- scharen
- zacht vetkrijt (Panda)
- A3- of A2-tekenpapier (niet te dun en niet te glad)
- behangerslijm in potten met deksel
- lijmkwasten
- schrijfgerei
- scrapmateriaal (www.scrapxl.nl)
- divers materiaal voor de bloemen en planten: stokjes, plastic zakjes, ijzerdraad, elektriciteitssnoer, paperclips, papier, vuilniszakbinders, schilderstape, wc-rolletjes, aluminiumfolie, kraaltjes, diverse kleuren doorzichtig folie, knopen, touw en draad, satéprikkers, kartonnen doosjes, blik, fietsbinnenband
- lijmpistolen
- (kosteloos) bevestigingsmateriaal: ijzerdraad, satéprikkers, splitpennen, touw, tie-ribs, ijzerdraad
- fijne chamotte-klei
- boetseergereedschap
- klei-emmer
- kleimatjes of onderleggers

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Bekijk en bespreek (nogmaals) een aantal werken van kunstenaars met de natuur en planten als onderwerp. Denk aan:
  - Victor Horta, diverse meubels en architectuur
  - Antoni Gaudí, diverse meubels en architectuur
  - Wieki Somers, *Frozen in Times* (2010)
  - Hella Jongerius, *Artificial Flowers* (2009)
  - Maria Roosen, diversen
  - Carsten Höller (zoek met Google naar 'Carsten Höller Mushrooms')
  - Tanja Smeets, diversen
  - de film *The Congress* ([artikel over The Congress op cineville.nl](#))
  - Hans van Bentem
  - Anya Gallaccio, *Blessed* en *Preserve Beauty*

Besteed aandacht aan de stam of de steel, de vormen van bloemen en bladeren en de manier waarop de bladeren aan de steel zitten.

2. Leg verschillende soorten scrapmateriaal klaar. Denk aan stokjes, plastic zakjes, ijzerdraad, elektriciteitssnoer, paperclips, papier, vuilniszakbinders, crêpetape (afplakband), wc-rolletjes, aluminiumfolie, kraaltjes, diverse kleuren doorzichtig folie, knopen, touw en draad, satéprikkers.

Vraag de leerlingen om uit dit materiaal fantasiebloemen en -planten te toveren. Kijk voor inspiratie eventueel op Pinterest. Wijs de leerlingen erop dat de bloemen moeten verschillen van bloemen en planten die echt bestaan (in vorm, maat en kleur). Laat ze zoveel mogelijk soorten bloemen en planten uitproberen. Vraag ze om de bloemen en planten allemaal een andere uitstraling te geven: lief, kil, gevaarlijk, eng, schattig, stoer, sterk, boos, verdrietig, etc.

Reflectievragen Onderzoek Plantasie

- Welk kunstwerk sprak jou het meeste aan? Waarom?
- Door welk kunstwerk heb jij je laten inspireren?
- Wat voor soort bloemen heb je gemaakt? Welke uitstraling hebben jouw bloemen en planten?
- Wat heb je gedaan om de uitstraling te versterken?
- Hoe heb je alles aan elkaar bevestigd?
- Wat is er gefantaseerd aan jouw plant of bloem?

Uitvoeren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Vraag de leerlingen om uit hun onderzoek een aantal bloemen of planten verder uit te werken.
2. Vorm groepjes van twee tot drie leerlingen die met elkaar óf een bosje bloemen óf een plant samenstellen. Laat de leerlingen zelf hun groepje samenstellen op grond van overeenkomsten in vorm/kleur/uitstraling, of juist op grond van verschillen.
3. Vraag de groepjes om na te denken over hoe ze de bosjes of planten samen kunnen voegen en in een vaas of pot kunnen presenteren. Gebruik afgeknipte petflessen, melkpakken of kringloopflesjes, -vaasjes of -potjes en verzwaar deze eventueel met zand.

Reflectievragen Uitvoeren Plantasie

- Ben je tevreden over de keuze van materialen voor jouw plant of bloem?
- Zijn er nog materialen die je zou willen toevoegen?
- Waarin lijkt jouw plant of bloem op een echte plant of bloem?
- Hoe ging het samenstellen van het bosje of de plant?
- Waarom hebben jullie elkaar gekozen?
- Wat kozen jullie als vaas en hoe ging het plaatsen van de bloemen of plant in de vaas?
- Wat is er gefantaseerd aan jullie plant of bloemen?

Presenteren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Vraag de leerlingen om in hun groepje een naam voor hun plant of bloem te bedenken. Wijs de leerlingen erop dat ze kunnen spelen met combinaties van bestaande bloemnamen, het omkeren van letters, lettergrepen, etc. Laat ze ook naar de vormen en kleuren kijken.
2. Laat de groepjes om de beurt toelichten welke naam ze kozen en waarom. Laat hen ook vertellen aan wie ze de plant of bloemen zouden willen geven en waarom.
3. Stel een groene wand samen met alle resultaten. Zoek voor inspiratie op Google met de zoektermen 'groene wand' of 'green wall'.

Reflectievragen Presenteren Plantasie

- Hoe ging de samenwerking bij het bedenken van de namen?
- Waarom hebben jullie voor die persoon gekozen?
- Aan wie zou je de plant of bloemen nog meer willen geven?
- Hoe ging het samen vertellen over jullie plantasie?
- Ben je tevreden over de plek die jullie werk aan de wand heeft gekregen? Licht toe.
- Welk gevoel straalt de groene wand uit (lief, eng, prikkelig, etc.)?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Welk kunstwerk uit deze opdracht spreekt jou het meeste aan? Waarom?
- Welk materiaal vond je fijn om mee te werken? Waarom?
- Met welk materiaal had je nog niet eerder gewerkt?
- Wat is een belangrijk verschil tussen jullie kunstplanten en -bloemen en de echte natuur?
- Wat vind jij mooier: kunst of natuur? Licht toe.
- Zijn alle planten en bloemen bij elkaar mooier dan elke plant of bloem apart? Licht toe.
- Is jullie klas mooier geworden?
- Welke plant of bloem zou jij in het groot voor altijd in de klas willen houden? Waarom?

6. Opdracht: Wildgroei

Ten slotte gaan de leerlingen in deelopdracht 3 onderzoeken waaraan de ideale habitat voor hun fantasie moet voldoen. Ze bekijken een aantal kunstwerken waarin flora en fauna samengaan. De leerlingen onderzoeken de werking van het diorama en brainstormen over een plek waar hun dieren graag zouden willen leven. Wat heeft het dier nodig, waar woont het, wat eet het, waar slaap het? Ze verzamelen verschillende soorten materialen voor hun diorama. Vervolgens werken de leerlingen hun habitat voor de fantasiedieren uit, waarbij ze rekening houden met de levensbehoeften van het dier. Tijdens een rondleiding aan publiek lichten de leerlingen hun gemaakte habitat en fantasiedier toe.

Kennisdoelen

De leerling:

- kent dieren die met elkaar (kunnen) samenleven en die dit juist niet doen;
- kent de verschillende 'habitats' van dieren.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- bedenkt wat een fantasiedier nodig heeft om te overleven in een fantasierijke omgeving;
- richt een ongebruikelijke plek in als diorama en let daarbij op de levensbehoeften van een fantasiedier.

Benodigdheden

- stiften
- A3- of A2-tekenpapier (niet te dun en niet te glad)
- zachte kleurpotloden
- oude tijdschriften en kranten om uit te knippen
- scharen
- zacht vetkrijt (Panda)
- scrapmateriaal (www.scrapxl.nl)
- natuurlijke materialen (mos, takjes, besjes, schelpen, aarde) en plastic zak voor het verzamelen van de materialen
- waterbak, schoendoos of plantsoen op schoolplein
- divers materiaal voor diorama: stokjes, plastic zakjes, ijzerdraad, elektriciteits snoer, paperclips, papier, vuilniszakbinders, schilderstape, wc-rolletjes, aluminiumfolie, kraaltjes, diverse kleuren doorzichtig folie, knopen, touw en draad, satéprikkers, kartonnen doosjes, blik, fietsbinnenband
- lijmpistolen
- (kosteloos) bevestigingsmateriaal: ijzerdraad, satéprikkers, splitpennen, touw, tie-ribs, ijzerdraad
- aarde of zand
- (houten) kratjes
- fijne chamotte-klei
- boetseergereedschap
- klei-emmer
- kleimatjes of onderleggers
- divers presentatiemateriaal

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Bekijk en bespreek kunstwerken die een leefplek waarin flora en fauna samengaan als onderwerp hebben. Bijvoorbeeld:
  - *The Nest* van Nils Udo (1978)
  - werk van Alette Wttewaall, bijvoorbeeld *Duodecim Terygota of Fulica Aves Muniera*
  - projecten van Annechien Meijer, zoals *Bugingham Palace of Onttegel!*
  - *Ladonia* van Lars Vilks (1996)
2. Bekijk en bespreek een aantal diorama's (zoek met Google naar 'diorama').
3. Vraag de leerlingen om groepjes te vormen aan de hand van de dieren die ze bij deelopdracht 1 gemaakt hebben. Welke dieren passen goed bij elkaar en zouden in een fantasieomgeving kunnen samenleven?
4. Vraag de leerlingen om in hun groepje te brainstormen over een plek waar hun dieren graag zouden willen leven. Die plek werken ze bij 'Uitvoeren' (5.2.) in de vorm van een fantasiediorama uit. Ze laten zich inspireren door de resultaten uit deelopdracht 2. Benadruk dat het om een fantasiedier in een fantasieomgeving gaat. Laat ze bedenken wat hun dier nodig heeft:
  - Waar woont het, wat eet het, waar slaapt het?
  - Leeft het dier in de lucht, op het land of in het water?
  - Hoe ziet de omgeving eruit om het zo aangenaam mogelijk te kunnen maken voor het dier?
5. Verzamel samen met de leerlingen zo veel mogelijk soorten materiaal. Elk materiaal komt in aanmerking.

Reflectievragen Onderzoek Wildgroei

- Hoe hebben de dieren elkaar gevonden? Waarom passen ze bij elkaar?
- Wat is er uit jullie overleg gekomen?
- Wat heeft jouw dier allemaal nodig? Waar slaapt het, wat eet het? Waar kan het schuilen?
- Welk materiaal heb je verzameld en waarom?

Uitvoeren

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. De leerlingen werken in groepjes de habitat (leefomgeving) voor hun fantasiedieren uit. Ze letten erop dat hun dieren ergens kunnen eten, slapen en spelen. Wijs de leerlingen erop dat het diorama behalve in een doos ook op ongebruikelijke plekken ingericht kan worden. Denk aan een hoek van het lokaal, in de vensterbank, op een boekenplank, onder een tafel, in de wasbak, in een laatje in een kast of bureau, in een jas of oude schoen.
2. Vraag de leerlingen om in hun groepje een naam te verzinnen voor hun plek en indien mogelijk een kort toelichtend tekstje te schrijven. In dit tekstje komen de namen van de dieren en planten naar voren en vertellen de leerlingen waarom het dier zo graag op deze plek leeft.

Reflectievragen Uitvoeren Wildgroei

- Hoe ging het samenwerken? Hebben jullie allemaal evenveel gedaan?
- Hoe ging het verzinnen van de naam?
- Welke sfeer heeft jullie diorama? Licht toe.
- Waarom past het diorama goed bij de dieren?

Presenteren

Stel een tour langs alle diorama's samen. Houd rekening met onderstaande aandachtspunten:

- Vraag de groepjes om op een Freek Vonk-manier om de beurt een toelichting te geven op hun diorama's.
- Besteed aandacht aan de fauna, de flora en hoe de dieren kunnen spelen, eten en slapen.
- Nodig eventueel ook ouders uit om mee te lopen en kijken.

Reflectievragen Presenteren Wildgroei

- Welk diorama zou in het echt nooit kunnen bestaan? Waarom niet?
- Welke diorama's passen goed bij elkaar?
- Hoe ging het vertellen over jullie diorama?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Kan een dier zijn omgeving aanpassen en bepalen?
- Wat is er nieuw aan jullie natuur?
- Wat ging makkelijker: het fantaseren over de flora of over de fauna?
- Mag je natuur veranderen?
- Welke diorama's vormen samen een (fantasie)land en hoe heet dat land?

